

Asia: VN/17577/2022

Lausuntopyyntö tuomioistuimien ulkopuolisen riidanratkaisun ja sovittelun kehittämiseksi tehdystä selvityksestä

Lausunnonantajan lausunto

Mitkä ovat pienten ja keskisuurten yritysten merkittävimmät esteet sovittelumenettelyjen käytölle riidanratkaisussa

Sovittelu ei ole riittävän tunnettu pienten ja keskisuurten yritysten eikä edes riita-asioita hoitavien juristin keskuudessa. Siksi yritykset eivät osaa sitä pyytää eikä sitä uskalleta suositella asiakkaille. Tuomioistuinsovittelut eivät ole riittävän yhtenäisiä käräjäoikeuksien sisällä eivätkä niiden välillä. Monien käräjäoikeuksien sovittelukulttuuri on kehittymätön. Monissa käräjäoikeuksissa ei ole esimerkiksi asianmukaista tiloja sovitteluille. Asiakkaat eivät tiedä millaiseen prosessiin he ovat menossa sovitteluun ryhtyessään.

- konfliktinratkaisukulttuurimme on vahvasti painottunut lainkäyttömenettelyiden hyödyntämiseen
- Juristeja ei ole yliopistossa koulutettu konfliktinratkaisijoiksi vaan prosessijuristeiksi ja tuomareiksi. Yhteisöllisten konfliktinratkaisumenettelyjen kuten sovittelumenettelyiden ja lainkäyttömenettelyn eroja ei tunneta.

Tulisiko riita-asiain oikeudenkäyntimenettelyä kehittää sovittelumenettelyjen nykyistä suuremman hyödyntämisen suuntaan? Jos, niin millä tavalla?

Oikeudenkäyntimenettelyä kehitettäessä tulisi pohtia sitä, tulisiko vasta suullisen valmisteluistunnon yhteydessä tapahtumasta sovinnonedistämistä siirtyä varhaisempaan sovinnollisuuden ja sovittelumahdollisuuksien selvittämiseen ja tehdä alustavaan keskusteluun osallistumisesta pakollista. Tällainen alustava keskustelu ei olisi sovittelua, vaan tuomarin ja asianosaisten välinen epämuodollinen suhteellisen lyhyt keskustelu, jossa kartoitettaisiin riidan osapuolten ajatuksia heidän konfliktistaan ja sen vaihtoehtoisista ratkaisumalleistaan. Alustava keskustelu ei korvaisi tuomarin toimesta valmisteluistunnossa tapahtuvaa sovinnonedistämistä.

Pitäisikö alustavaan sovitteluistuntoon osallistumisesta säätää laissa?

Tätä olisi syytä harkita korkeintaan asioissa joissa on pieni rahallinen vaatimus tai muita sellaisia seikkoja, joiden johdosta asia sopii huonosti lainkäyttömenettelyyn. Nykyään käräjäoikeuksissa tulee vireille suuri määrä sellaisia riita-asioita joissa ei ole todellista oikeudellista tulkintakysymystä ratkaistavana tai jotka monesta muusta syystä sopivat huonosti raskaaseen lainkäyttöprosessiin, mutta sopisivat hyvin sovitteluun, johon osapuolten on kuitenkin ollut haastavaa siirtyä ilman ulkopuolisen tahon väliintuloa ja perusteltua ehdotusta. Sinänsä pakollisuus sopii huonosti sovitteluun.

Näettekö tarvetta kehittää tuomioistuinsovittelua koskevaa lainsäädäntöä ja millä tavalla, jotta siitä tulisi nykyistä toimivampi vaihtoehto pienten ja keskisuurten yritysten riidanratkaisuun?

Lainsäädäntö ei muodosta estettä sille, etteikö tuomioistuinsovittelu olisi toimiva. Ongelmat ovat kulttuurillisia ja käytännöllisiä. Tuomioistuimissa tulisi syventää sovittelukulttuuria ja -osaamista sekä varmistaa sovittelutoiminnan tasalaatuisuus ja yhdenmukaisuus sekä yksittäisessä käräjäoikeudessa että valtakunnallisesti.

Pitäisikö Suomeen luoda selvityksessä esitetty tuomioistuimen ulkopuolinen institutionaalinen sovittelumenettely? Jos, niin millainen?

Suomeen tulisi perustaa yhden ministeriön alla toimiva sovittelukeskus, joka olisi riittävästi resursointu ja jonka tehtävänä olisi kehittää sovittelutoimintaa kattavasti. Tuomioistuimien ulkopuoliselle institutionaaliselle sovittelumenettelylle ei sitä vastoin olisi välttämättä tarvetta. Tuomioistuinsovittelua voitaisiin kehittää siten, että tuomioistuinsovitteluna vireille tullut asia voitaisiin siirtää soviteltavaksi myös muulle koulutetulle ja kokeneelle sovittelijalle joka yksin tai yhdessä tuomarisovittelijan kanssa sovittelee tuomioistuinsovitteluna vireille tullutta asiaa. Sovittelijoina toimivien henkilöiden ammattilaista osaamista tulisi kehittää kehittämällä sovittelijoiden akreditointia jaxtapaa jolla akreditoinnin saaneiden sovittelijoiden toimintaa valvottaisiin.

Näettekö tarvetta sille, että pienten ja keskisuurten yritysten välisiä riitoja voitaisiin käsitellä jossakin ratkaisusuositusta antavassa lautakunnassa kuten kuluttajariitalautakunnassa?

Näemme pieniä ja keskisuuria yrityksiä palvelevan sovittelun kehittämisen ensisijaisena. Mikäli yritysten välisiä riitoja ryhdyttäisiin käsittelemään ja antamaan niihin ratkaisusuositusta esimerkiksi kuluttajariitalautakunnassa, sinne tulisi rakentaa laajaa, uudenlaista asiantuntemusta ja uusia prosesseja, joka ovat jo käräjäoikeuksissa. Mikäli yritysten välisiin riitoihin olisi tarvetta tuottaa ratkaisusuositusta erilaisessa prosessissa kuin nykyinen siviiliprosessi mahdollistaa tulisi kyky niiden antamiseen keskittää käräjäoikeuksiin tai johonkin niistä.

Muita kommentteja selvityksestä?

Selvitys on hyvä pohjapaperi siinä tarkasteltujen asioiden edelleen tarkasteluun ja jatkotyöstämiseen.

Heikinheimo Antti
Suomen Sovittelufoorumi ry

